

REGIN PRENTER

6. november 1907 – 15. december 1990

Regin Prenter

6.11.1907-15.12.1990

Den 15. december 1990 døde Regin Prenter, 83 år gammel. Prenter var den sidste af den række markante teologer, som i årene fra 1945-70 tegnede det nyoprettede teologiske fakultet i Århus (idet E. Hammershaimb allerede i 1963 vekslede til det filosofiske fakultet). Det er næppe for meget sagt, at Regin Prenter sammen med kollegaen K.E. Løgstrup i 1950'erne gjorde det teologiske fakultet i Århus til det førende i Skandinavien, hvad den systematiske teologi angår, på samme måde som fakultetet i Lund havde været det i 30'erne.

Prenter var lærersøn fra Frederikssund, opvokset i et gammelgrundtvigsk milieu. 1925 blev han student fra Metropolitanskolen, og 1925-31 studerede han ved det teologiske fakultet i København. Blandt sine lærere fremhævede han selv især J. Oscar Andersen og Jens Nørregaard, hvoraf den sidste vakte hans interesse for Luther, og blandt systematikerne den unge docent H. Fuglsang-Damgaard. Iøvrigt læste han, hvad han kunne komme over af Barth, Brunner og Gogarten. Af personlig betydning for Prenter blev mødet med det anglikansk inspirerede kommunitet Theologisk Oratorium. I 1931 blev Prenter kandidat og virkede et år som manuduktør, inden han tiltrådte et treårigt studieophold i Frankrig, Tyskland og England.

1932-33 læste han i Strasbourg, hvor han senere blev æresdoktor ved det protestantiske teologiske fakultet. Vintersemesteret 1933-34 og sommersemesteret 34 tilbragte Prenter i Bonn, hvor han fulgte Karl Barth og fik et førstehåndsindtryk af den voksende nazistiske terror. Vigtigt var også mødet med Lutherforskeren Ernst Wolf. Prenter bevarede livet igennem et respektfuldt discipelforhold til Barth, selv om han med årene teologisk fjernede sig fra ham. Herom vidner en række festskriftartikler til Barth og store anmeldelser af Barths Kirchliche Dogmatik. Det følgende år studerede Prenter i England, først tre måneder ved Theological College i Lincoln, hvor han blev ven med den et par år ældre senere ærkebiskop af Canterbury Michael Ramsey, der dengang skrev på sin bog om »The Gospel and the Catholic Church«. Der er næppe tvivl om, at Ramseys for en anglikaner sjældent kongeniale forståelse af Luther ikke mindst skyldes samtaler med Prenter, ligesom Prenters forståelse af sit eget teologiske standpunkt som en »evangelisk catholicitet« bl.a. går tilbage til Ramsey og hans lærer, Sir Edwyn Hoskyns, som Prenter hørte det følgende semester i Cambridge. 1935-40 var Prenter sogneprest i Hvilsager-Lime, 1941 flyttede han til Århus som hjælpepræst ved Århus domkirke. I 1939 havde han begyndt undervisningen (i kirkehistorie) ved den private theologiundervisning ved Aarhus Universitet. I 1944 udkom disputatsen »Spiritus creator«, som med eet slag bragte Prenter frem i første række i den internationale Lutherforskning (bogen udkom i to oplag og er oversat til både engelsk og tysk). Allerede forinden havde han gjort sig bemærket bl.a. gennem bidrag til Arne Sørensens »Det tredje standpunkt« (artikelsamlingen »Ordets herredømme«, 1941) og i den kirkelige debat. Med til billedet af Prenter på denne tid hører også, at han i 1945 var medlem af Frihedsrådets lokalkomité i Århus.

Disputatsen behandler Luthers lære om Helligånden op igennem hele forfatterskabet og giver således en fremstilling af hele Luthers teologi. Prenter fremhæver, at retfærdig-

gørelsen for Luther indeslutter en virkelig fornyelse af mennesket; men at forholdet mellem retfærdiggørelse og helliggørelse er dialektisk, idet fornyelsen eller »den reale fromhed« aldrig bliver menneskets ejendom over for Gud. I samme øjeblik mennesket ville påberåbe sig det nye liv, ville det kvalificeres som synd. Derfor forbliver retfærdiggørelsen »af tro alene« fortegnet for hele den kristne eksistens. Prenter er her tydeligt påvirket af den dialektiske teologi, som på sin side var inspireret af navnlig den unge Luther. I 2. del behandles opgøret med de såkaldte »sværmere« og fremhæves Åndens bundethed til »det ydre ord« og det ydre sakramente.

I 1945 blev Prenter professor i dogmatik ved Aarhus Universitet, og 1951-53 udsendte han sin egen lærebog i faget, »Skabelse og genløsning«. Bogen blev allerede ved dens fremkomst betegnet som »den betydeligste danske dogmatik siden Martensens« (N.H. Sjøe). Allerede 1955 udkom 2. udgave med stærkt omarbejdede prolegomena, og i denne skikkelse opnåede den hele 7 oplag og er oversat til engelsk, tysk og fransk, foruden til japansk. Den var for en hel generation, ved siden af G. Auléns »Den allmänneliga kristna tron«, den mest benyttede lutherske dogmatik ikke blot i Skandinavien, men også i USA.

Dogmatikken forener den teologiske nyansats i Karl Barths teologi med en skandinavisk luthersk tradition, påvirket af Grundtvig og den lundsenske Lutherrenæssance. Således afviser Prenter enhver filosofisk fundering af dogmatikken (Schleiermacher) og tager i stedet bevidst sit udgangspunkt i kirkens bekendelse til den treenige Gud, der med Barth forstås som en bekendelse til Gud i hans åbenbaring. Principlærens opgave bliver herefter en »interkonfessionel dialog om den dogmatiske autoritet«. Foruden skriftprincippet, der forstås frelseshistorisk, fremhæves dialektikken imellem »lov og evangelium« som teologisk aksiom. I afvisning af pietismens opdeling af stoffet efter skemaet menneskets fortabthed – menneskets forløsning fremhæves »skabelsen som genløsningens positive forudsætning«, idet skabelsen igen forstås historisk som Guds fortsatte kamp for opretholdelsen af sit skaberværk med henblik på genløsningen. Denne dialektik imellem lov og evangelium også i læren om skabelsen er nok det mest originale i Prenters dogmatik. I modsætning til pietismen hævder Prenter, at »frelsens orden ikke er psykologisk, men sakramental«: fra »genfødsels bad« til fuldendelsen i »kærlighedens offermåltid«. Indoptagelsen af offermotivet i en luthersk nadverlære er et andet originalt træk i Prenters dogmatik, som i de følgende år kom til at spille en ikke ubetydelig rolle i den økumeniske samtale både med anglikansk og med romersk-katolsk teologi.

Som udtryk for Prenters position i den internationale Lutherforskning bør det nævnes, at den første internationale Lutherforskerkongres blev afholdt på Aarhus Universitet i 1956 med Prenter som præsident. I 1961 udkom endnu et bidrag til Lutherforskningen med bogen »Der barmherzige Richter«, en monografi om Luthers første salme-forelæsning som indlæg i debatten om hans »reformatoriske gennembrud«.

Prenter deltog ikke blot aktivt i den hjemlige debat, men var også en efterspurgt gæsteforelæser ved fremmede universiteter og en flittig og højt kvalificeret bedømmer af disputater både hjemme og i udlandet. I 1961-63 vikarierede han i et ledigt professorat i Strasbourg, jævnsidigt med at han passede sit embede i Århus. Prenter lod sig også engagere i det økumeniske arbejde. Således var han fra 1950-57 formand for det lutherske Verdensforbunds internationale studiekommision og fra 1961-62 for Kirkernes Verdensråds Commission of Worship. Som resultat af hans arbejde i en anglikansk-luthersk kommission udsendte han i 1965 bogen »Kirkens embede. Udkast til det kirkelige embedes dogmatik«.

Prenter betegnede selv sit standpunkt som en »kirkelig protestantisme« og ud fra et »gammelgrundtvigsk« standpunkt polemiserede han skarpt imod enhver tendens til statskirkelighed inden for folkekirken. Denne polemik i forbindelse med hans voldsomme kamp imod kvindelige præster lod ham fra midten af 60'erne ofte blive taget til indtægt af stærkt konservative kredse bag det senere »Menighedsfakultet«, hvis afvisning af et historisk-kritisk bibelsyn og hvis snævre konfessionalisme han pointeret ikke selv delte.

I 1972 lod Prenter sig pensionere fra universitetet for at blive sognepræst i Brenderup i Sønderjylland. Han ville gerne slutte sit offentlige virke, som han begyndte, som præst. Dertil kom utvivlsomt, at han ligesom de øvrige medlemmer af det gamle fakultet havde vanskeligt ved at finde sig til rette med sin nye rolle som ældre medarbejder i et fakultet bestående af mange lærere, som styrelsesloven af 1970 førte med sig.

Prenters otium blev i mange måder en frugtbar arbejdstid, i hvilken han udsendte en række vægtige mindre arbejder. Således udsendte han i 1978 en mere populær kommentar til Confessio Augustana, »Kirkens lutherske bekendelse«, og i 1982 den fine lille bog om Anselms Proslogion, »Guds virkelighed«. Endelig udkom i 1987 i anledning af 80-årsdagen »Kirken og teologien. Et udkast til en teologisk encyklopædi«. Hans gamle fag-institut hædrede ham til 70-årsdagen med en udgivelse af en samling af hans afhandlinger på tysk og engelsk under titlen »Theologie und Gottesdienst«, 1977.

Foruden i Strasbourg var Prenter æresdoktor i Reykjavik, Lund og Helsingfors. Han dannede aldrig skole; men hans navn vil blive stående blandt de betydelige i den »moderne« Lutherforskning (efter 1920), ligesom han vil blive husket som en af de mest indflydelsesrige lutherske dogmatikere i det 20. århundrede.

Erik Kyndal